

Anatomi Anıları

Alev Kara*, Oya Ögenler**,
Özlem Elvan***

* Mersin Üniversitesi Tıp
Fakültesi, Anatomi Anabilim
Dalı, Mersin

** Mersin Üniversitesi Tıp
Fakültesi, Tıp Tarihi ve Tıbbi
Etik Anabilim Dalı, Mersin

*** Mersin Üniversitesi Tıp
Fakültesi, Fizyoterapist, Mersin

Başvuru Tarihi: 09.12.2011,
Kabul Tarihi: 30.12.2011

DOI: 10.7247/jiuf.2012.19.1.54_56

Anatomi dersi, tıp öğrencilerinin insan vücudu ve organlarıyla, özellikle de ölüm olgusu ile ilk defa ve direkt olarak karşılaştıkları bir derstir. Bu nedenle doktor adaylarına tıp fakültesinde eğitim gördüklerini hissettiren bir derstir. Ayrıca, doktor adayları bu derste anatomiye zorlaştırdığı söylenen “Latince” gibi zor bir yabancı dil ile genellikle ilk kez karşılaşmaktadırlar. Bir zil sesi ile masadan masaya koşup soruları cevaplamak da anatomi sınavlarının farklı bir yönüdür. Öğrenciyken zor gelen, fakat daha sonra acı-tatlı birçok anı bırakan, unutulmaz heyecanlar yaşatan, her tıp öğrencisinde özel bir yeri olan bir derstir anatomi. Bu çalışma, şu anda mesleğini icra eden hekimlerin ve akademisyenlerin anılarından bazılarını sunmak ve okurların geçmişte kalmış olan anatomi derslerine ait anılarını canlandırmak için hazırlandı. Bu yazıyı okumanın, okurları öğrencilik günlerine götürüp, anatomi derslerini ve sınavlarını hatırlatarak tatlı bir tebessüm oluşturmaları umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anatomi; Eğitim; Kadavra; Anket.

Memories of Anatomy

Medical students first meet with the human body and organs, especially the phenomenon of death in anatomy lectures at the first time in their life. In this perspective, anatomy lectures make the students feel that they are being educated in a medical faculty. Besides, the students have to learn a new language “Latin” which makes anatomy more difficult to understand for them. The examination style of anatomy is unprecedented in which the student has to run from a desk to another at each ringing bell. Anatomy takes its place as a hard lesson for students but for the future time, it ensures bitter-sweet and dissimilar memories and unforgettable emotions. The purpose of this study was to present the memories of physicians who are now specialists or academician, and to remind the previous memories of the readers about the anatomy lectures. It is hoped that reading this manuscript would remind the readers the past and make a smile by bringing the memories of the anatomy lectures and examinations to mind.

Key Words: Anatomy; Education; Cadaver; Questionnaire.

Bu çalışma Mayıs 2011’de, Mersin’de, VII. Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri Sempozyumunda poster olarak sunulmuştur.

Giriş

Anatomi dersi, tıp öğrencilerinin insan vücudu ve organlarıyla ilk defa ve direkt olarak karşılaştıkları bir ders olması sebebiyle doktor adaylarına, tıp fakültesinde okuduklarını hissettiren bir derstir.¹ Anatomi diseksiyon laboratuvarının kendisine has, hüzünlü ve ciddi bir havası vardır. Tıp fakültesinde, anatomi eğitimi sırasında diseksiyon uygulamalarını takip etmek, insan bedeninin yapısını görerek öğrenmeyi sağladığı gibi ölüm olgusuyla

yüzleşmeye de yardımcı olur. Ölü insan bedeni üzerinde uygulama yapılması, hekim adayının yaşamını başlangıcı ve sonu hakkında düşünmesine neden olur.² Bu nedenle anatomi diseksiyon laboratuvarı, her tıp fakültesi öğrencisinde özel bir yere sahiptir. Bu yönleriyle anatomi camiası tarafından diseksiyon salonundaki şakalaşmalar kabul görmez, çocuksu davranışlar olarak görülüp yadırganır ve dışlanır.

Doktor adayları anatomi dersinde “Latince” gibi zor bir yabancı dille karşı karşıya gelmektedir ki; bunun anatomiye biraz zorlaştırdığı söylenir. Bir zil sesi ile masadan masaya koşup soruları cevaplamak da benzeri görülmüş bir sınav tarzı değildir.

İletişim Adresi: Dr. Alev KARA, Mersin
Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı,
Yenişehir Kampüsü Yenişehir-MERSİN,
Tel: 324 341 28 15-1345 Cep tel: 0 530 569 48 33
e-mail: kara.alev@yahoo.com

Buna karşın anatomi dersi, öğrenciyken zor gelen, sonra acı-tatlı ama farklı anılar bıraktığına inandığımız, unutulmaz heyecanlar yaşatan bir derstir. Öte yandan, tıp fakültesinde kadavrayla ilişki kurmanın meslek yaşamında hasta hekim ilişkisinin oluşturulmasında etkili olduğu bildirilmiştir.^{2,4}

Materyal ve Metod

Anatomi dersleri ve sınavlarıyla ilgili olarak üniversite eğitimi sırasında anatomi dersi alan bir grup doktor, öğretim üyesi ve araştırma görevlisinden oluşan toplam 40 kişiye aşağıdaki sorular sorularak, alınan cevaplar derlendi.

- Kadavrayı ilk gördüğünüzde neler hissettiniz?
- Anatomi laboratuvarında tanık olduğunuz bir olay anlatır mısınız?
- Anatomi hocalarınızın ya da asistanlarınızın ilginç bir özelliğini hatırlıyor musunuz?
- Anatomi dersi ya da sınavında geçen ilginç bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

Çalışmamızda sorular öğretim elemanlarının anılarını derleyecek şekilde açık uçlu olup, cevaplar arasında sayısal veri bulunmamaktadır. Bu nedenle istatistiksel analiz yapılmadı.

Tartışma ve Sonuçlar

Anatomi derslerinde kadavra kullanılması, bu dersi diğerlerinden ayıran başlıca özelliktir. Bu çalışmada, anatomi dersiyile ilgili anılarını derlediğimiz katılımcılardan bir kısmının kadavra başında eğitim görmediği saptanmıştır. Bazı fakültelerde kadavra bulunmamasının nedeni kadavra temininin ve saklanması zorluklarına bağlanmıştır.^{5,6} Kadavra başında eğitim gören meslektaşlarımızın kadavrayla ilgili anılarından alınan ilginç örnekler çalışmamızda sunulmuştur.

Kadavra başında ve yeterli sayıda kadavrayla eğitim yapmanın önemi, bu araştırmanın katılımcıları tarafından belirtilmiştir. Katılımcılar, anatomi laboratuvarında derslere başladıklarında önceleri bir tedirginlik hissettiklerini, ancak sonraki derslerde korkularının ve çekincelerinin azaldığını ifade etmiştir. Katılımcılardan ikisi, ilk anatomi pratik dersinde heyecandan bayılan arkadaşları olduğunu, biri ise kadavrayı gördüğü ilk dersten sonra uzun süre et yiyemediğini belirtmiştir. Fakültemizde de benzer şekilde, anatomi laboratuvarına ilk kez giren öğrencilerde kadavraya karşı merakın yanında tedirginlik ve yeni, farklı bir ortama girmenin çekingenliği gözlenmiştir. Daha sonraki derslerde ise dersi öğrenme gayretine giren öğrencilerimizin bu tedirginliklerinin kaybolduğu dikkati çekmiştir. Bu durum, kadavraya bakışın zaman içinde nesnelleştirilmesine ve teorik bilgilendirmeye

alışkın öğrencilerin anatomi öğretim elemanlarını örnek almalarına bağlanmıştır.⁴

Kadavra görme umuduyla anatomi laboratuvarına giden bir hocamız sadece iki adet organ ve ampute bir ekstremita ile karşılaştığında hayal kırıklığı yaşadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra sadece kadavrayla ders yapmakla kalmayıp, diseksiyon yapma, tahnit işlemlerine katılma ya da izleme şansına sahip olan katılımcılar da bulunmaktadır. Bu katılımcılardan biri, bir gün soğuk dolaptan yeni çıkmış bir kadavranın tahnit aşamasına şahit olmuştur. Yavaş yavaş kasları gevşeyen kadavranın göz kaslarının da gevşemesiyle birden gözlerinin açılması, bunu gören hekim adayını şaşkınlık içinde bırakmıştır. Anatomi laboratuvarında kadavra başında uygulamaya yapan bir katılımcı ise gördüğü kadavranın hayattayken yaşadıkları hakkında düşündüğünü ve bu düşüncelerinin, onun kadavraya yaklaşımını ve o dersteki performansını etkilediğini belirtmiştir.

Anatomi dersinde öğrenciler daha önce hiç kullanmadıkları Latince'yi de öğrenir. Bu yeni dil dolayısıyla anatomi öğrenmek çok fazla ezber yapmayı gerektirir. Anatominin bu terminolojisini öğrenmekte zorlanan öğrenciler, çoğu zaman birlikte çalışarak birbirlerine yardımcı olurlar. Birlikte kafatasındaki delikleri ve geçitleri çalışan bir katılımcı, biraz sıkılıp diğerine "işte bu da Zigana geçidi" demiştir. Böylece hem eğlenmiş hem de arkadaşına hiç unutamayacağı bir bilgi aktarmıştır.

Katılımcıların aktardıkları sınav tecrübelerinde olduğu gibi anatomi sınavları fakültemizde de laboratuvar ortamında, kadavra ve maketlerden yararlanılarak yapılmaktadır. Öğrenciler, genellikle bir zil sesiyle masadan masaya yerlerini değiştirerek, masalardaki maket ve kadavra üzerinde işaretli soruları cevaplamaya çalışır. Her zil sesi, kimi öğrencinin kalp atışlarında bir hızlanmaya yol açar. En çok da birinci sınıf öğrencileri bu sınavların heyecanını yaşamaktadır. Öyle ki, öğrenciler bazen gözetmenlere sınav kağıdına isimlerini yazıp yazmayacaklarını bile sorarlar. Öğrencilerden bazıları da sınav bitiminde dahi heyecanını korur ve hangi yöne gideceğini şaşırır. Bazı katılımcılar için de anatomi sınavları öyle heyecan verici olmuştur ki; sözlü olarak anatomi pratik sınavının yapıldığı sınavlardan birinde oksal (sagittal) yönde kesilmiş bir erkek pelvis'ini kafatası, mesane'yi beyin, prostat bezi'ni cerebellum, ösefagus'u trakea, penis'i ise burun olarak değerlendiren olmuştur.

Anatomi dersleri, bazen çok ilgi çekici ve eğlenceli olur. Hatta bir anatomi öğretim üyemizin amfi dersi, bir kedinin ilgisini çekmiş, kedi kürsüye çıkıp, derse katılan öğrencilerle birlikte sessizce ve uzun uzun, slaytları seyredip dersi dinlemiştir. Kedicik slayt üstünde hareket eden oku yakalamaya çalışırken, derse yeterince ilgi

Anatomi Anıları

göstermeyen öğrencilere kısa bir süre için eğlence aracı olmuştur.

Kadavrayla çalışırken, bazen öğrencilerin kendi aralarında şakalaşma davranışlarında buldukları gözlenir. Savunma mekanizması içinde ele alınan bu davranışlar kimi zaman hoş karşılanabilir. Ancak “kadavranın kesilmiş kulağını arkadaşının cebine koymak” gibi kadavraya karşı saygısız bir tutum pek hoş karşılanmaz. Anatomi dersine özgü hatıralar arasında özel bir yeri olan kadavra, hem bir bireydir hem de bir ders materyalidir. Anatomi öğrenmek ve öğretmek amacıyla yaklaşabilmek için kadavraya bakış genellikle nesnelleştirilir. Ancak bu ona saygı göstermemek anlamına gelmez. Kadavrayla çalışanlar, ona zarar vermeden incelemeye çalışır, saygılı, özenli ve duyarlı yaklaşır.⁷⁻⁹

İnsana nasıl saygı duyulması gerektiği konusunda anatomi hocalarını örnek aldıklarını belirten katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcılar, bir insanın, “insan olarak değerini” öldükten sonra bile kaybetmediğini, kadavra başındaki eğitimleri sırasında öğrendiklerini ve meslek hayatlarında bunu unutmadıklarını belirtmişlerdir. Fakültemizde, insana yaklaşımı anatomi dersi sayesinde öğrendiğini belirten öğrencilerimizin bulunması, katılımcıların bu görüşünü desteklemektedir. Literatürde de, öğrencilerin, anatomi öğretim üyelerini model aldıklarını ve anatomi derslerinin, özellikle kadavra başında sorumlu kişiler tarafından eğitilmenin önemini belirten çalışmalara rastlanmıştır.^{9,10} Buna dayanarak hekim adaylarının eğitim hayatında anatomi öğretim elemanlarının etkili olduğu düşünüldü.

Sonuç olarak anatomi anılarının irdelenmesi, anatomi derslerinin ve öğretim elemanlarının anatomi eğitimi alan kişiler üzerindeki olumlu etkisine ışık tutmuştur. Meslek hayatına atılmış olan daha geniş bir grubun anatomi anıları üzerinde yapılacak buna benzer araştırmaların, tıp eğitimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Umarız ki bu satırları okumak sizleri, bir zil sesiyle masadan masaya koşturarak girdiğiniz anatomi sınavlarının ve derslerinin hatıralarına götürmüş, belleklerimizde bir köşesinde kalmış olan o günlerin anıları, yüzünüzde tatlı bir tebessüm oluşturmuştur.

Kaynaklar

1. Arı İ, İrgil E, Kafa İM, Şendemir E. A Questionnaire Study: Anatomy Education and Opinions of Students. J Uludag University Medical Faculty 2003; 29 (2): 15-8.
2. Marks SC Bertman SL, Penney CJ. Human Anatomy: A Foundation for Education About Death and Dying in Medicine. Clin Anat 1997; 10: 118-22. DOI: 10.1002/(SICI)1098-2353(1997)10:2<118::AID-CA8>3.0.CO;2-R
3. Jones DG. Anatomy and Ethics: An Exploration of Some Ethical Dimensions of Contemporary Anatomy. Clin Anat 1998; 11: 100-5. DOI: 10.1002/(SICI)1098-2353(1998)11:2<100::AID-CA6>3.0.CO;2-Y
4. Kawashiro Y, Anahara R, Kohno T, Mori C, Matsuno Y. Attitudes of Healthcare Students on Gross Anatomy Laboratory Sessions. Anat Sci Educ 2009; 2 (6): 273-9. DOI: 10.1002/ase.116
5. McLachlan JC, Bligh J, Bradley P, Searle J. Teaching Anatomy Without Cadavers. Med Edu 2004; 38: 418-24. DOI: 10.1046/j.1365-2923.2004.01795.x
6. Ashraf Aziz M, Mckenzie JC, Wilson JS, Cowie RJ, Ayeni SA, Dunn BK. The Human Cadaver in the Age of Biomedical Informatics. Anat Rec 2002; 269: 20-32. DOI: 10.1002/ar.10046
7. Ez-Aybar LA, CastanˆO-Collado G, Casado-Morales MI. Dissection from the Spanish Anatomist's Perspective: Aims, Attitudes, and Related Aspects the Anatomical Record. New Anat 2004; 281: 15-20. DOI: 10.1002/ar.b.20036
8. Winkelmann A, Güldner FH. Cadavers as Teachers: the Dissecting Room Experience in Thailand. BMJ 2004; 329 (7480): 1455-57. DOI: 10.1136/bmj.329.7480.1455
9. Harris J. Hayatın Değeri. Çeviri ed. Sertabiboğlu S. Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998.
10. Turan-Özdemir S, Cankur NŞ, Kurt MA. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Anatomi Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri: Bir Geri Bildirim Örneği. http://utf.dergisi.org/pdf/pdf_UTF_156.pdf

Atıf yapmak için: Kara A, Ögenler O, Elvan Ö. Anatomi Anıları. JIUMF 2012; 19(1): 54-6. DOI: 10.7247/jiumf.2012.19.1.54_56